

Za više informacija oko Evropske unije na Kosovu

INFORMATIVNI I KULTURNI CENTAR EU

Ul. Majke Tereze br. 16, 10000 Priština, Kosovo
Tel: +381 (0) 38 25 99 99, Fax: +381 (0) 38 25 99 25
E-mail: info@euicc-ks.com i helpdesk@euicc-ks.com
Web: www.euicc-ks.com
Radno vreme: Ponedeljak – Petak, 9:00 do 18:00

INFORMATIVNI I KULTURNI CENTAR EU

Čika Jovina b.b., 40000 Mitrovica, Kosovo
Tel: +381 (0) 64 44 04 662
E-mail: euip@euicc-ks.com
Radno vreme: Ponedeljak – Petak, 9:00 do 18:00

KANCELARIJA EVROPSKE UNIJE NA KOSOVU

Kosovska ulica 1, Poštanski fah 331, 10000 Priština, Kosovo
Tel: +381 (0) 38 51 31 200; Fax: +381 (0) 38 51 31 305
E-mail: delegation-kosovo@eeas.europa.eu
Web: <http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo>

ISBN 978-92-9238-102-8

9 789292 381028

Top deset evropskih šansi za Kosovo

Evropska unija

Top deset evropskih šansi za Kosovo

Evropska unija

Uvod

Samuel Žbogar,
šef kancelarije Evropske unije i
specijalni predstavnik EU
na Kosovu

Da, možemo učiniti čuda - zajedno!

Kada je neko suočen sa rezimeom projekata na Kosovu koji su finansirani od Evropske unije, kao što je ova brošura, najmanje dve misli prolaze kroz naš um. Prvo, koliko novca je u stvari već uloženo u ovoj budućoj članici evropske porodice. I drugo, kada se evropska iskustva i ekspertiza okupe zajedno sa dinamičnim i ambicioznim ljudima na Kosovu, čuda su moguća!

Tri žetve umesto jedne; preseljenje iz kampa zagađenog olovom u nove kuće; otvaranje rudnika uglja sa kapacitetom od 124 miliona tona uglja; renoviranje 200 godina stare kule u trospratnu biblioteku; osvajanje nacionalnog školskog kviza koje će poslati dete na avanturističko putovanje širom Evrope; pisati "pismo sebi u budućnosti" - nisu li svi ovi uspesi neka vrsta modernih čuda?

Sve je to postalo moguće zbog zajedničkih napora donosilaca odluka, pretpristupnih fondova, iskusnih stručnjaka i ljudi dobre volje da promene Kosovo u bolje mesto za život, učenje, rad, podizanje dece i jednostavno uživanje. Ova brošura je puna takvih priča. Ali ono što te priče čini stvarnim su ljudi. Diellza Kastrati, pobednica kviza iz devetog razreda; 58-godišnji stolar Ahmet Topaj; novi stanovnik Romske mahale Sedat Bahtiu i mnogi, mnogi drugi pojedinci su pravi heroji ovih priča. EU investicije u različitim oblastima su bukvalno promenile njihove živote - i promenile njihove privatne istorije u priče o uspehu.

I to je razlog zašto je Evropska unija ovde: da pomažemo menjati život ljudi na bolje. Za godinu dana koliko sam šef EU Kancelarije i specijalni predstavnik EU na Kosovu, imao sam priliku da posetim mnoge opštine na Kosovu. Gde god sam video projekte koje finansira EU ili upoznao ljude koji su bili uključeni u aktivnosti koje finansira EU, naš zajednički osećaj je uvek bio ponos. Oni su bili ponosni na ishod koji će pomoći da poboljšaju svoje živote - a mi smo bili ponosni što smo deo tog procesa. Lepo je kad se uzajamna poverenja rode iz ponosa. Tako se radjaju dugoročna prijateljstva i stvara budućnost. Zato što je budućnost Kosova evropska - a Kosovo je naša, evropska budućnost.

Sadržaj

OBRAZOVANJE ZA SVETLIJU BUDUĆNOST

strana 8

VIŠE PRILIKA ZA DECU DA UČE KROZ IGRU

strana 10

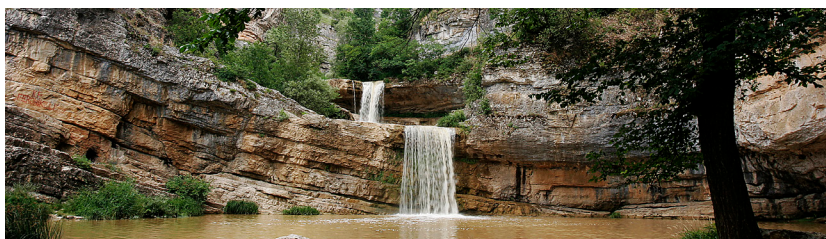
PODRŠKA BOGATOM KULTURNOM NASLEĐU I KULTURNIM INICIJATIVAMA

strana 12

POSTIZANJE EVROPSKIH STANDARDA ZA LJUDSKA PRAVA

strana 16

INICIJATIVE ZA ZELENO KOSOVO

strana 18

SAĐENJE SEMENA RURALNOG RAZVOJA

strana 20

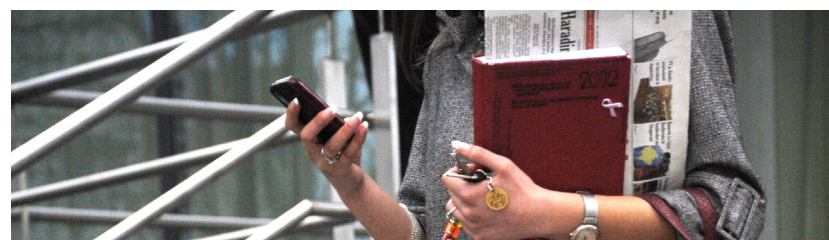
PODIZANJE KVALITETA KOSOVSKE INFRASTRUKTURE

strana 22

SAVESNO KORIŠĆENJE ENERGIJE

strana 24

USPOSTAVLJANJE POVERENJA U JAVNU ADMINISTRACIJU

strana 26

PONOVNA IZGRADNJA POVERENJA U VLADAVINU ZAKONA

strana 28

A photograph of a diverse group of young people, likely students, in an audience. They are clapping and smiling, suggesting a positive event or performance. The image is partially obscured by a blue overlay at the bottom.

OBRAZOVANJE ZA SVETLIJU BUDUĆNOST

Budući prosperitet bilo koje zemlje, u smislu ekonomskog razvoja i socijalne i političke stabilnosti, počiva u najvećoj meri u rukama omladine te zemlje. Ovo je posebno tačno kada govorimo o Kosovu. Demografski gledano, stanovništvo Kosova je najmlađe u Evropi, sa približno polovinom stanovništva ispod 25 godina starosti. Investiranje u omladinu Kosova je stoga od presudnog značaja za razvoj evropske zemlje koja gleda u budućnost.

Digitalna budućnost

Kao odgovor na potrebe dece i omladine na Kosovu, Evropska unija (EU) obezbedila je finansiranje profesionalnih treninga, za učenike sa invaliditetom, kao i podizanje nivoa kvaliteta obrazovne infrastrukture zarad stvaranja bolje sredine za učenje i obrazovanje.

Poslednjih godina informatičko komunikacione tehnologije (ICT) došle su u središte pažnje investicija EU. Zemlje širom Evrope prepoznale su važnost pripremanja dece i omladine za digitalnu budućnost – a i Kosovo prati ovaj pravac. Preko kosovskog Ministarstva za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT), EU promovise e-učenje i ICT pismenost kroz projekat vredan 3 miliona EUR.

Inicijativa je započeta snabdevanjem 40 škola i obrazovnih institucija ICT opremom. U međuvremenu je 2000 učitelja bilo na treningu u vezi sa ICT i e-učenjem. Treninge su takođe pohađali i ljudi koji izrađuju elektronske sadržaje za učenje, kako bi se obezbedila usklađenost nastavnog materijala i udžbenika. Nastavnici i učenici koji su koristili novu opremu za ICT i e-učenje u učionicama kažu da interaktivne slike i video klipovi pomažu da se teme ožive. “Sada je mnogo lakše za nas da razumemo lekcije, jer su one mnogo interesantnije i atraktivnije, a i teme koje se uče su jasno ilustrovane” kaže učenik Engjell Hamiti.

Moderni okvir nastavnog programa

Pored inicijative za digitalizaciju, EU pomaže Kosovu da sprovede opštu modernizaciju obrazovnog sistema. Zahvaljujući projektu od 3 miliona EUR uveden je kosovski Okvir nastavnog programa. Srž nastavnog plana i programa se trenutno razvija u MONT-u uz podršku eksperata iz obrazovne inicijative EU ‘Sektorski širok pristup’ (SWAp).

Prema Ramushu Lekaju, šefu odeljenja za nastavni plan u MONT-u, podrška EU pomogla je da se uvedu moderne metode u nastavu na Kosovu – naročito pristupi učenju koji su zasnovani na stručnosti i stavljaju decu u centar pažnje.

Evropska avantura

Za Diellzu Kastrati, učenicu 9. razreda iz sela Karačevo kod Kamenice, jedan-aestodnevna ekskurzija kroz Evropu bilo je iskustvo koje menja život. Zajedno sa četiri druga učenika iz njezine škole posetila je slavne evropske gradove Pariz i Minhen kao i institucije EU u Briselu i Luksemburgu. Ovo iskustvo poboljšalo je Dielzino već dobro teoretsko znanje o Evropi i njenoj istoriji.

Ekskurzija je bila nagrada za Diellzu i njene drugove iz razreda za pobedu na nacionalnom kvizu za škole koji se zove „Kviz Evrope“. Kviz je zasnovan kao odgovor na rastuću zainteresovanost dece i omladine za Evropsku uniju. U prvom „Kvizu Evrope“ 2011. godine takmičile su se 24 škole. Diellza i njen tim iz škole „Avni Kastrati“ osvojio je trofej – i šansu za sjajnu evropsku avanturu.

Pitanja i odgovori na kvizu bili su iz udžbenika „Hajdemo u Evropu“, koji je napravljen i distribuiran školama koje učestvuju u takmičenju kroz Perspektivu Evropske unije na Kosovu (EUPK). „Ova knjiga izazvala je radoznalost učenika da nauče više o Evropi“, kaže Ramush Lekaj, koji vodi odeljenje za nastavni program u MONT-u.

Ministarstvo planira da distribuira ovu knjigu svim osnovnim školama na Kosovu pre početka školske godine 2012/13. Takođe se razmatra da se knjiga koristi kao fakultativni deo nastavnog programa za 9. razred.

Upoznavanje Evrope kroz šanse za učenje

Zahvaljujući postdiplomskom programu koji finansira EU, grupa od 22 kosovskih učenika već je dobila šansu da iskusi najbolje obrazovne prakse u zemljama EU. «Šema mladih ćelija» omogućava kosovskim postdiplomskim studentima da studiraju na odabranom univerzitetu u Evropi. Studenti su obavezni da rade u javnoj administraciji posle svog povratka na Kosovo.

Oko 80 procenata diplomaca «šeme mladih ćelija» trenutno radi za Vladu Kosova na različitim nivoima, u ministarstvima i u specijalizovanim agencijama. Cilj šeme jeste da proširi stručnost javnih službenika u ključnim sektorima kosovske javne administracije. Diplomci će takođe biti u stanju da koriste znanje koje su stekli iz prve ruke o zemljama EU i politikama da se pomogne kosovskoj Vladi da ispunjava svoje obaveze tokom procesa EU integracije.

Neki citati koje su izrekli pobednici „Kviza Evrope“:

- “Moj san je da studiram evropsku arhitekturu.”
- “To što sam videla i naučila o evropskoj kulturi promenilo je moje mišljenje o Evropi na bolje.”
- “Impresionirao me je Evropski parlament.”
- “Naučili smo mnogo više o mogućnostima da se studira u Evropi.”
- “Impresionirali su me evropski gradovi sada kad sam ih video.”

DIPLOMCI ŠEME MLADIH ĆELIJA

Valeza Ukaj

- Studirala ekonomiju EU i međunarodne odnose EU u Leuvenu, Belgija
- Radi u odeljenju za evropske integracije i koordinaciju politike u Ministarstvu za kulturu, omladinu i sport

“Osim lekcija koje smo dobili od vodećih svetskih profesora na polju pitanja koja se odnose na EU, takođe smo imali i specijalne pravne klinike koje su bile od velike koristi.”

DIPLOMCI ŠEME MLADIH ĆELIJA

Vjosa Beqaj

- Studirala menadžment i životnu sredinu na univerzitetu u Lankasteru, Velika Britanija
- Radi kao vršilac dužnosti direktora odeljenja za infrastrukturu i prirodne resurse u Ministarstvu za evropske integracije

“Dok sam uživala u izvanrednim predavanjima, izlazeći na kraj sa različitim obrazovnim sistemom i istražujući lokalnu kulturu, takođe sam stekla uvid u to kako ekologija može uspešno da se primenjuje u razvijenim zemljama. Kao ljudi koji odlučuju o politici, mi se trudimo da poboljšamo pristup društva ekološkim pitanjima.”

DIPLOMCI ŠEME MLADIH ĆELIJA

Florim Canolli

- Studirao evropske studije na univerzitetu Vestminster u Londonu, Velika Britanija
- Radi u Ministarstvu za evropske integracije

“Moje iskustvo sa šemom mladih ćelija podseća me na poznate reč Julija Cezara „veni, vidi, vici“ (dođoh, videh, pobedih). Iskustvo i akademske kvalifikacije pomogle su mi da razvijem značajnu karijeru u okviru kosovske javne administracije. Sada aktivno i uspešno promovisem najbolje evropske vrednosti i prakse na Kosovu.”

VIŠE PRILIKA ZA DECU DA UČE KROZ IGRU

Redovno učestvovanje u sportskim i rekreativnim aktivnostima okuplja lokalnu decu zajedno i drži ih zdravim i aktivnim. Ovo takođe može pomoći da se oblikuju rastuće zajednice. Prepoznajući manjak odgovarajućih sportskih i rekreacionih objekata za mlade ljude na Kosovu, EU je obezbedila finansije za izgradnju novih sportskih terena, igrališta i rekreacionih centara širom zemlje.

Inicijativa „Omladina u Mitrovici“ jeste odličan primer koristi od investicija EU. Jedno od gradskih naselja sada ima potpuno nove sportske objekte. Sada su ovde redovni fudbalski i košarkaški mečevi, a i časovi tenisa su ponuđeni lokalnoj deci i omladini svih uzrasta. Ovo mesto takođe sadrži i dečije igralište. Ceneći investiciju EU, opštinske vlasti posebno se ponose održavanjem ovih objekata na najvišem mogućem standardu.

Novi sportski i kulturni centar u selu Labljane u opštini Novo Brdo takođe je sagrađen zahvaljujući finansijama EU. Ovaj ultramoderni objekat sadrži višenamenski teren za košarku, rukomet, odbojku i fudbal, a može da primi do 320 gledalaca. Centar ima i baletski i plesni studio, kao i biblioteku.

Novi sportski tereni i igrališta takođe su napravljeni u Prištini, Peći i Prizrenu. Svi ovi novi objekti izgrađeni su uz striktno pridržavanje smernica EU o bezbednosti i izdržljivosti.

“Play 4 All” (Igra za sve)

Jun je specijalan mesec u godini za decu Kosova. Dečiji festival „Play 4 All“ ohrabruje i podstiče decu svih uzrasta da izađu na ulice Prištine radi nedelje aktivnosti, parada i proslava.

Ovaj festival je projekat koji finansira EU, a sprovode SOS dečija sela Kosova i centar za vizuelne umetnosti Multimedia. Sada, u svojoj trećoj godini, „Play 4 All“ okuplja zajedno decu iz svih krajeva Kosova da učeštvuju u kreativnim radionicama, da gledaju filmove, kao i da posećuju pozorišta i ulične performanse. Cilj je da se mladim ljudima pruži prilika da uče kroz obrazovne i rekreativne aktivnosti, a tu je i šansa da se iskažu njihovi umetnički talenti i kreativnost.

Ovaj projekat je jedinstven na Kosovu, jer nudi veliki broj aktivnosti koje uključuju decu iz svih društvenih grupa i koja rade zajednički. Obuhvatanje i uključivanje dece sa invaliditetom ili dece iz manjinskih zajednica pomaže da se pojača poverenje između budućih generacija.

Dečiji festival „Play 4 All“ postao je tradicija i stavio je kosovsku decu na evropsku mapu. Kada se završi festivalska nedelja, deca mogu da nastave da učestvuju u različitim nagradnim takmičenjima koja se održavaju na Kosovu tokom čitave godine. Na primer, tokom 2011. godine, pet škola dobilo je investicione grantove iz EU nakon što su pobedili na otvorenom takmičenju za ideje kako da poboljšaju životnu okolinu u javnim prostorima. Nagrade su takođe dodeljene za tri najbolja eseja na temu „Pismo samom sebi u budućnosti“.

PODRŠKA BOGATOM KULTURNOM NASLEĐU I
KULTURNIM INICIJATIVAMA

Kulturni život i nasleđe zemlje predstavljaju važan deo njenog nacionalnog identiteta. Oni takođe nude priliku da se razvije turizam i da se lokalne zajednice uključe i socijalno i ekonomski. Uz podršku i ohrabrenje od strane Evropske unije, kosovski kulturni profil se sada aktivno razvija – i na regionalnom i na evropskom nivou. Pored finansiranja različitih kulturnih aktivnosti, EU takođe pomaže i restauraciju tvrđava, spomenika i drugih važnih lokaliteta kulturnog nasleđa. Kosovo ponovo stiče ponos u svom bogatom kulturnom nasleđu.

Beledije

Grad Prizren, na obalama reke Bistrice, je dugo bio važan privredni i kulturni centar na Kosovu. Beledije, vila iz 18. veka, jeste važan spomenik u istorijskoj staroj četvrti grada i lep primer kosovskog arhitektonskog nasleđa. Tokom Otomanskog carstva, Beledije je korišćen kao opštinska kancelarija. Međutim, nakon radova na restauraciji koju je finansirala EU 2011, sada je to postao prvi trening centar za kulturno nasleđe u regionu Balkana. Centar nudi specijalistički trening za graditelje i arhitekte u delikatnim tehnikama koje se koriste pri restauraciji starih zgrada i spomenika. Postoje takođe kursevi u drugim oblastima kulturnih aktivnosti. Na primer, menadžment muzeja i konzervacija starinskih predmeta. Da bi se prikupio dodatni prihod, Beledije je takođe domaćin kulturnih događaja za strane države.

Mada Kosovo trenutno ima tek ograničen broj eksperata za kulturno nasleđe, Vjollca Aliu, šefica odeljenja za kulturno nasleđe u Ministarstvu kulture, predviđa da će centar Beledije igrati vitalnu ulogu u razvoju kapaciteta u ovom sektoru. Kujtim Gashi iz kulturne sekcije opštine Prizren, takođe je optimista za budućnost: „Kao regionalni centar, Beledije pruža realne šanse za razvoj i konzervaciju našeg kulturnog nasleđa“, kaže on.

Restauracija tradicionalnih kuća u Juniku.

Stotinama godina albanski narod u zapadnom Kosovu koristio je tradicionalne metode gradnje da bi pravili kuće samo od kamena i drveta. Ovaj starinski zanat se ne praktikuje više u današnjem Kosovu, i većina starih albanskih kamenih kuća (zvanih «kule») ili su uništene ili polako nepovratno propadaju.

Opština Junik bila je nekad dom preko 200 kula i bilo je preko desetak kamenih mlinova. Nažalost, velika većina bila je uništena tokom godina – a sa njima i većina arhitektonskog nasleđa Junika. Danas postoji tek oko 20 kula koje još uvek stoje u Juniku.

Zahvaljujući finansiranju iz EU, ovih nekoliko preostalih kula sada dobijaju novu šansu za život. U toku je program restauracije, kojim se oštećene ili polusrušene kule pretvaraju u potpuno funkcionalne moderne zgrade. Predsednik opštine Junik, Agron Kuçi kaže, „Mada se u restauraciji zgrada koriste moderne graditeljske metode, velika pažnja se posvećuje održavanju i očuvanju njihovog tradicionalnog izgleda.“

Kula Hodžajevih

Jedna od starih albanskih kamenih kuća iz Junika – kula Hodžajevih – restaurirana je uz finansijsku pomoć programa „Lepo Kosovo“, inicijative koju je finansirala EU da se poboljša urbana infrastruktura i da se u isto vreme obezbedi zaposlenje za lokalno stanovništvo. Stanovnici Junika sada imaju potpuno novu trospratnu biblioteku sa kapacitetom za hiljade knjiga, i 3 bibliotekara sa punim radnim vremenom. Kula se takođe može koristiti kao galerija i za druge kulturne događaje.

Stolar Ahmet Topaj, 58, izvršio je završnu inspekciju kvaliteta drvnih radova u sveže renoviranoj kuli. Ahmet je živeo u sličnoj zgradi mnogo godina i bio je oduševljen što je pomogao u restauraciji ove dve stotine godina stare kamene kuće u svojoj zajednici. „Bila je u prilično lošem stanju. Nikada nisam mislio da to može da se pretvori u ovako lep prostor“ rekao je on.

Ovaj projekat je odlično došao kao zaposlenje za Ahmeta i 33 druga radnika iz ovog kraja koji su uglavnom odabrani preko lokalnog centra za zapošljavanje.

Dokufest

Međunarodni festival dokumentarnog i kratkog filma, Dokufest, je najugledniji i najrenomiraniji filmski festival na Kosovu. Duže od jedne decenije posetioci dolaze u Prizren da gledaju nove filmove i dokumentarce na različitim projekcijama u zatvorenom i na otvorenom prostoru.

Kancelarija EU na Kosovu i organizatori Dokufesta uspostavili su snažnu saradnju kako bi promovisali ljudska prava kroz umetnost. Tokom festivala 2012, prikazano je 6 dokumentarnih filmova na temu ljudskih prava koji su proizvedeni uz finansiranje iz EU.

Tokom godina, EU je takođe usmerila svoju podršku na regionalnu kulturnu razmenu. „Evropska unija doprinela je rastu festivala, naročito pomažući nam da jačamo regionalnu konkurenciju” kaže Aliriza Arenliu, izvršni direktor Dokufesta.

Kultura za sve

Kulturni identitet Kosova se polako uobličava. Inicijativa „Kultura za sve”, koju finansira EU, a sprovode je različite NVO, do sada je promovisala trideset projekata na nacionalnom nivou.

U međuvremenu, Vlada Kosova se takođe obavezala da će dati podršku mnogim kulturnim aktivnostima. Ideje za nove kulturne aktivnosti ohrabruju evropsku dimenziju. Valeza Ukaj, vršilac dužnosti direktorke za evropsku integraciju i stratešku koordinaciju u Ministarstvu za kulturu, omladinu i sport kaže: „Inicijativa „Kultura za sve” ne samo da podiže svest o unutrašnjoj kulturnoj raznovrsnosti u Kosovu, već i o kulturnoj raznovrsnosti u EU.”

Informacije o kulturnim organizacijama i aktivnostima širom zemlje biće prikupljene u „kulturnu mapu” kako bi ljudima bilo lakše da pronađu lokalne ili nacionalne aktivnosti koje ih zanimaju.

Promovisanje turizma

U regionu Dukagjin na zapadu Kosova još jedna kula je određena da postane koordinaciona kancelarija za turizam. Izvanredna lokacija zgrade u podnožju vrha Đeravica (najviša planina na Kosovu sa 2656 m) čini je idealnom za ovu svrhu. Inicijativa „Vidimo se u Dukagjin” ima za cilj da revitalizuje dugogodišnju tradiciju turizma u regionu. Implementacioni partner, Kulturno nasleđe bez granica (CHWB) vidi turizam kao važan instrument ekonomskog rasta i očuvanja kulturnog nasleđa na Kosovu. Novi turist-biro vodiće profesionalno obučeno osoblje i omogućiće prvoklasne usluge za posetioce regiona. Mnoge turističke atrakcije u ovoj oblasti obuhvataju lokalitete svetskog kulturnog nasleđa, tradicionalne kuće, hamame, lednička jezera, kao i druge oblasti izvanredne prirodne lepote.

Džez festival u Prištini

Za razliku od ostatka Evrope, teško je naići na redovne džez događaje na Kosovu. Međutim, na nedelju dana svake godine Priština postaje uzbudljivi centar za obožavaoce džeza iz zemlje.

Džez Fest Priština evoluirao je u jedan od najvažnijih kulturnih događaja na Kosovu. Od 2005, ljubitelji džeza dolaze u grad na 7 dana radi džez koncerata, „džem sešna” (jam sessions), kao i radionica. Za neke je festivalska sedmica jedina šansa koju imaju da slušaju džez nastupe uživo.

Promovisanje mladih umetnika je glavni cilj organizatora festivala. Taulant Mehmeti, dvadesetogodišnji džez gitarista, izvodio je svoje kompozicije po prvi put na festivalu 2012. „Bilo je sjajno osećanje svirati pred publikom koja ceni džez, i mi smo uživali”, rekao je on. „Koncerti tokom festivala su naša jedina prilika da uživamo u džezu uživo na Kosovu” dodao je on.

Ostale karakteristike koje čine ovaj događaj tako posebnim za mlade džez muzičare jesu šanse da učestvuju u „džem sešnimama” sa međunarodnim umetnicima, i u diskusijama na teme koje se tiču džeza tokom radionica. Direktor Ilir Bajri kaže da festival naglašava važnost stimulisanja umetničke saradnje i razmene između zemalja i kultura.

Kreativni mladi

U skladu sa trendom EU u korišćenju kreativnih pristupa kritičkom razmišljanju i pisanju, NVO Integra razvila je interesantnu novu ideju za suočavanje sa socijalnim problemima na Kosovu. Od mladih ljudi je zatraženo da izmisle nekoliko kratkih slogana na temu obrazovanja, korupcije i evropskih integracija. Grupe mladih ljudi okupljale su se zajedno da raspravljaju i prave slogane. Kada iscrpe temu i odluče o sloganu, prelazili su na sledeću temu.

Hiljade slogana odštampano je i podeljeno u gradovima širom Kosova, a emitovani su i na radiju. Slogani su napravljeni tako da podižu svest publike o raznim socijalnim pitanjima. Jedan slogan kaže „San o EU me ubija” – što se odnosi na kompleksne teme koje prate odnose između Kosova i EU; na primer, ograničenja za kosovske građane koji žele da putuju u EU.

Ukoliko neko zastane i provede nekoliko sekundi razmišljajući o sloganu i temi kojom se bavi, onda je cilj postignut. „Stil slogana je britak, kombinovan sa jednostavnim, ali umetničkim dizajnom” kaže Kushtrim Koliqi, direktor «Integre». On dodaje: „Ovo je inovativan i jedinstven format za bavljenje socijalnim problemima. On tera ljude na razmišljanje – ali mi nismo deo rešenja.”

POSTIZANJE EVROPSKIH STANDARDA ZA LJUDSKA PRAVA

Trenutno na Kosovu živi približno 40.000 Roma, Aškalija i Egipćana (RAE). Ove manjinske zajednice su najsiriromašniji i najranjiviji sektor društva, sa nizom socijalnih problema koji obuhvataju nezaposlenost, neadekvatno stanovanje kao i ograničen pristup obrazovanju i zdravstvenoj nezi. Poboljšanje socioekonomskog stanja i zaštita ljudskih prava ovih marginalizovanih zajednica je u centru pažnje nekoliko inicijativa koje finansira Evropska unija.

Romska mahala

Jedan primer je romska mahala u predgrađu Mitrovice novoizgrađena, napravljena da bi se ponovo doselili raseljeni Romi, Aškalije i Egipćani iz obližnjih izbegličkih kampova. Lokalne vlasti obezbedile su lokaciju za gradnju, a EU je investirala 5 miliona evra u projekat.

Novo naselje ima kompletnu infrastrukturu i lak pristup gradskom centru. „Obezbedili smo prvoklasnu lokaciju za ovu humanu inicijativu. Zajednica Roma, Aškalija i Egipćana uživa daleko najbolje životne uslove u poređenju sa ostatkom regiona, ili možda čak i u poređenju sa ostalim zemljama Evropske unije“ kaže Avni Kastrati, gradonačelnik Mitrovice.

Sedamdeset i jedna familija iz ovih zajednica preselila se u romsku mahalu. Jedan od novih stanovnika, Sedat Bahtiu, zahvalan je što njegova porodica sada može da živi normalnim životom, i što njegovo četvoro dece ima pristup obrazovanju. „Sve se promenilo na bolje“ kaže on. „Ne može se upoređivati život u kampu sa kućom u kojoj mi sada živimo.“

Svetlija budućnost za Avdyla

Petogodišnji Avdyl proveo je prve godine svog života u izbegličkom kampu severno od Mitrovice. Iako izgleda zdrav dečak, klinički testovi otkrili su preterano visok nivo olova u njegovoj krvi kao rezultat zagađenosti u kampu. Ali život se popravlja za Avdyla. On i njegova porodica su nedavno preseljeni u romsku mahalu, i on sada dobija odgovarajući medicinski tretman. Medicinska nega za Avdyla je deo šireg projekta koji je finansirala EU za podršku preseljenju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana iz kampova zagađenih ovolom Osterode i Česmin Lug. Pored toga, Svetska zdravstvena organizacija, u partnerstvu sa kosovskim vlastima, usvojila je program pregleda i tretmana za decu koja pate od trovanja olovom.

Nalaženje zanata

Deo procesa reintegracije zajednice Roma, Aškalija i Egipćana jeste program profesionalnog obrazovanja i treninga. Na primer, profesionalna frizerka u Mitrovici nudi zanatsku obuku i stažiranje mladim majkama iz zajednice. Ona vidi stvarni potencijal za karijeru u nekima od polaznika treninga.

Fatime Jahirović je jedna od 30 žena koje su se upisale na ovaj kurs. Ona radi dobro – i sada sa nadom iščekuje karijeru u frizerskom poslu, a i da jednog dana poseduje sopstveni salon za lepotu. Fatime je među mnogim ljudima koji su dobili grantove EU za profesionalni trening i koji su takođe kvalifikovani za grantove kojima se finansiraju novi projekti malog biznisa.

Edukacija

Na drugim mestima na Kosovu EU je, u saradnji sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku i tehnologiju (MONT), dodelila 220 srednjoškolskih i univerzitetskih školarina studentima iz zajednice Roma, Aškalija i Egipćana. Ova inicijativa je deo akcionog plana koji su napravili Ministarstvo za evropske integracije i Evropska komisija da bi se promovisala integracija zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Krajnji cilj je zapošljavanje pripadnika ovih zajednica u javnom sektoru, i time podizanje nivoa njihove zastupljenosti u građanskim procesima i lokalnom odlučivanju. Poboljšani pristup obrazovanju je od presudne važnosti da se ove zajednice pokrenu u pravcu pune ravnopravnosti u kosovskom društvu.

Očuvanje kulturnog nasleđa

Podizanje svesti o kulturi i tradiciji Roma, Aškalija i Egipćana takođe može pomoći da se poboljša status ovih manjinskih zajednica na Kosovu. Festival kulture Roma, Aškalija i Egipćana, sada u svojoj drugoj godini postojanja, jeste važan način proslavljanja kulturnog nasleđa ovih zajednica. Tokom festivala 2011. i 2012. godine, široka lepeza predstava, filmova, koncerata, poetskih večeri i foto izložbi odigrala se u Prištini, Prizrenu i Mitrovici. Uspešan napredak u pravcu članstva u EU zavisiće od sposobnosti Kosova da obezbedi jednaka prava i prilike za sve svoje građane. Očuvanje ljudskih prava manjinskih zajednica predstavlja značajan izazov za kosovsko društvo u celini.

INICIJATIVE ZA ZELENO KOSOVO

Kapitalno investiranje u niz infrastrukturnih projekata na Kosovu napravilo je pozitivan pomak u kvalitetu životne okoline. Čistiji vazduh, tlo i voda pomažu da se poboljša svakodnevni život građana.

Bolje upravljanje otpadom

Za sedam godina između 2001. i 2008. došlo je do zatvaranja i rehabilitacije 21 lokaliteta nekontrolisanih i rizičnih deponija, a izgrađeno je 6 novih, upravljanih postrojenja za obradu otpada u većim gradovima širom Kosova. Evropska unija investira, da bi sistemi upravljanja otpadom na Kosovu bili u skladu sa strategijama EU o ekološkoj zaštiti, zagađenju i obradi i reciklaži otpada.

Ovo ekološko poboljšanje dobilo je dodatni podstrek i pomak kada je EU takođe finansirala projekat za zatvaranje i rehabilitaciju još 8 nekontrolisanih lokaliteta deponija u Prištini, Uroševcu, Kosovu Polju, Đakovici, Kačaniku, Klini, Lipljanu i Podujevu do kraja 2011. Građevinski radovi na čišćenju i pokrivanju tih lokacija započeli su 2010. Novi odvodni sistemi, sistemi nadgledanja površinskih voda i izvori biogasa su instalirani, a lokacije su pripremljene za sađenje drveća i pejzažno uređenje.

Čistiji glavni grad

Veličina nekontrolisane deponije za otpad u Prištini prinudila je projekat da usredsredi više od 40 procenata rada i finansija na ovu lokaciju. Zagađenje okolnog vazduha, tla i vode dospelo je do tako alarmantnog nivoa da stotine lokalnih stanovnika nisu bile u stanju da otvore svoje prozore. Neki su se čak odselili da žive drugde.

Sada su se lokalni stanovnici vratili. „Pre nego što je stara deponija bila zatvorena, bili smo u svakodnevnom riziku od gušenja od dima koji je dolazio iz smeća. Sada su nam naši životi vraćeni“ kaže lokalni stanovnik koji živi blizu deponije. Upravljanje novim postrojenjem biće prebačeno na opštinu Priština. „Opština planira da pejzažno uredi ovu lokaciju i da stvori zeleni prostor za rekreativne aktivnosti“, kaže Agim Gashi, direktor javnih službi.

Kanalizacija i kvalitet vode

Efikasno, održivo prikupljanje kanalizacije i njen tretman i obrada jesu suštinski cilj ekološke politike EU. Postojeći kanalizacioni sistemi na Kosovu su neefikasni i neodgovarajući za trenutnu ili buduću upotrebu. EU je ustanovila da postoji hitna potreba da se poboljša ovaj sektor i da se investira u različite inicijative širom zemlje.

Kvalitet vode u reci Klini koja teče kroz centralno Kosovo se značajno popravio od decembra 2011. Zahvaljujući investiciji EU, opština Srbica sada ima novo postrojenje za preradu kanalizacije, koje opslužuje oko 8000 stanovnika. Novi sistem obezbeđuje da samo ekološki bezbedna, tretirana voda bude vraćena u obližnju reku Klinu i manje potoke.

Četiri manje kanalizacione mreže i postrojenja za preradu se trenutno grade u Kukovcu (Dragaš), Skivljanu (Đakovica), Juniku i Medvecu (Lipljan). Nova postrojenja služiće stanovništvu koje broji između 1.100 i 3.400 ljudi. U međuvremenu, merenje kanalizacionih sistema se sprovodi u sedam većih gradova – obuhvatajući i Prištinu, gde je potrebno značajno investiranje kako bi se rešile i ispunile potrebe rastućeg stanovništva.

Šumarstvo

Oko 41 procenat kosovske teritorije pokriven je šumom. Važno je da se zaštite šume, dok se u isto vreme obezbeđuje da šumarski sektor igra važnu ulogu u jačanju privrede.

Kosovo je posvećeno očuvanju svojih šuma i promovisanju njihovog potencijala za turizam. Projekti koje podržava EU nude smernice za lokalne vlasti o tome kako upravljati državnim i privatnim šumama i kako stimulisati ruralni razvoj u skladu sa najboljim evropskim praksama.

SAĐENJE SEMENA RURALNOG RAZVOJA

Poljoprivredna delatnost ponovo zadobija svoju poziciju kao veliki poslodavac. Evropska unija je do sada investirala oko 70 miliona evra za podršku poljoprivrednom i ruralnom razvoju na Kosovu. Deo finansija EU je uložen u pravcu osnivanja regionalnih agencija za razvoj, šemu grantova, kao i za obuku farmera u vezi sa modernim poljoprivrednim metodama. Više od 30 farmera i mnoga mala i srednja ruralna preduzeća na Kosovu upoznala su se sa evropskim poljoprivrednim standardima preko projekata i ekspertskih saveta koje je finansirala EU – što je vodilo povećanju mogućnosti za zapošljavanje i prosperitetu širom Kosova. Pomaganje farmerima da podignu nivo efikasnosti svoje proizvodnje takođe će igrati presudnu ulogu u zameni uvezenih prehrambenih artikala domaćim poljoprivrednim proizvodima.

Model – farme

Mnogi od ruralnih projekata koji su sponzorirani kroz grantove su vođeni preko NVO. Jedan projekat finansiran od EU poveren je inicijativi za poljoprivredni razvoj na Kosovu (IDAK), NVO sa više od 10 godina iskustva u pružanju podrške poljoprivrednom sektoru u severnom Kosovu.

Četiri model jedinice farmi – za obradu voća, uzgoj stoke, gajenje jabuka, kao i za platenik – osnovane su pod nadzorom IDAK-a. Model – farme se koriste da demonstriraju moderne poljoprivredne metode i tehnologije. „Mnogi farmeri imali su koristi od ovih prikaza, pošto su određene tehnike njima ranije bile nepoznate“, kaže direktor IDAK, Zenel Bunjaku.

Farmerima je potom ponuđen trening kroz asocijacije farmera, u saradnji sa IDAK-om. Jedan od kurseva je posebno bio prilagođen da obučava žene veštinama prerade voća i povrća. Novi priručnik za trening za farmere biće u bliskoj budućnosti objavljen.

Usevi iz tavorenog prostora

U regionu Mitrovice su šeme grantova i profesionalni trening dali impresivne rezultate. U selu Čabra, severno od Mitrovice, može se iz daljine videti nova zelena bašta – platenik velik 500m². Uprkos spoljnoj temperaturi ispod 0, temperatura unutar platenika se održava na konstantnih 25°C kako bi se održao rast sadnica spanaća.

Ahmet Uka, 42, sada koristi nove metode gajenja za pripremu svojih sadnica. „Grant mi je pomogao da maksimalno povećam proizvodnju i da moj biznis naraste. Sada imam tri berbe godišnje, umesto samo jedne“ kaže on.

Uka se vratio na Kosovo 2000. godine nakon više od 20 godina iskustva u poljoprivredi u Nemačkoj. Pre nekoliko godina počeo je da prodaje sadnice drugim farmerima. Na početku je imao prodaju od nekih 500 sadnica godišnje. Ove godine on planira da proda 20.000 sadnica uz projektovanu prodaju od 30.000 godišnje u budućnosti. Gospodin Uka takođe je proizveo više od 10 tona paradajza u jesen 2011.

Novi pristup distribuciji

U plodnim poljoprivrednim regionima južnog Kosova, u selu Zrze, otvoren je novi pogon za otkup i preradu voća i povrća. Postojeća zgrada je renovirana i opremljena modernim mašinama za merenje težine, hladnjacima i viljuškama. Sada proizvodi sa lokalnih njiva i farmi dolaze na otkupno mesto, gde se vrši selekcija, ocenjivanje, pakovanje, kao i označavanje pre nego što se pošalje veletrgovcima ili izveze.

Ovo postrojenje služi i kao otkupno mesto za farmere iz regiona Orahovca, Mamuše, Prizrena i Suve Reke, koji uzgajaju paprike, paradajz, krastavce, grožđe i kupus. Farmeri sada znaju koje je krajnje odredište njihovih useva i pre nego što ih poseju. Sposobnost da se planira unapred pomaže farmerima da svedu otpad na minimum, efikasnije zaposle radnu snagu, i da time poboljšaju svoje prihode. „Ranije smo bacali viškove voća i povrća kada nije bilo kupaca. Ovo otkupno mesto pruža nam sigurnost i uverenost da će svi naši proizvodi biti prodati“ kaže lokalni farmer, Nebih Morina. Pored upoznavanja farmera sa novim konceptom otkupnog mesta, specijalni trening u vezi sa metodama modernog uzgoja garantuje da će plodovi biti visokog kvaliteta. Oko 200 farmera prošlo je kroz trening i sada redovno snabdevaju otkupnu stanicu.

Ovaj projekat je omogućen uz investicije EU zajedno sa doprinosom lokalnih vlasti iz Orahovca. Od postrojenja se očekuje da obradi oko 2000 tona voća i povrća svake sezone. Tržišne šanse su se već otvorile i postoje novi ugovori sa regionalnim i evropskim kupcima na veliko.

Mali grantovi, veliki uticaj

Mali grantovi su takođe bili izuzetno važni u ponovnom oživljavanju ruralne ekonomije u regionu Prizrena. Ove finansijske injekcije su se pokazale neprocenljivo vrednim za male biznise i male farmere, pomažući im da ojačaju i podignu svoju produktivnost i konkurentnost na tržištu.

Od ručnog do automatskog

Proizvođač vina Florim Shulina je veoma srećan čovek. On ne mora više da ručno etiketira svaku flašu vina! Lociran u regionu Orahovca, slavnom po vinima visokog kvaliteta, Shulinin biznis dobio je veliki podstrek kada mu je grant EU obezbedio automatsku mašinu za etiketiranje.

„Ranije nam je trebao po čitav dan samo da etiketiramo nekoliko sanduka vina. Sada se to odigrava u sekundu“ kaže on. Njegova vina „Shulina“ mogu sada da ispunjavaju potrebe tržišta u dovoljnom broju – a i on ne mora više da brine da li su etikete napisane pogrešno ili pogrešno zalepljene!

Pčele: pretvaranje strasti u biznis

Mesec je mart, i u selu Mirdita pored Prizrena pčelar Ndue Nokaj otvara svoje košnice po prvi put u 2012. godini. On treba da proveri da li su pčele zdrave nakon duge, hladne zime.

Ove godine će prikupiti više meda nego obično. „Grant mi je pomogao da povećam broj košnica baš u pravom trenutku“ kaže g. Nokaj koji sa svojom pčelarskom strašću održava porodicu. Šema grantova takođe je obezbedila trening u održavanju košnica za Nokaja i mnoge druge pčelare u regionu.

PODIZANJE KVALITETA KOSOVSKJE INFRASTRUKTURE

Od 1999. godine, velika potreba za poboljšanje nivoa kvaliteta puteva, aerodroma, železničke mreže, bolničkih zgrada, vodovodnih mreža, kao i kanalizacionih sistema, učinila je da kapitalno investiranje u infrastrukturu postane visoko rangirani prioritet na Kosovu. Stvaranje moderne infrastrukture je suštinski važno za ekonomski rast Kosova. Evropska unija pomaže projekte koji pomažu Kosovo da poboljša i podigne nivo svoje infrastrukture i dostigne evropske standarde.

Poboljšanje putnog transporta

EU je dodelila 50 miliona EUR samo za poboljšanje putne mreže. Do danas je oko 300 km glavnih autoputeva i 30 lokalnih sporednih puteva popravljeno ili rekonstruisano širom Kosova.

Veliki projekat bila je rekonstrukcija 17 mostova na putu M2 – glavnom arterijskom putu koji povezuje Kosovo sa bivšom jugoslovenskom republikom Makedonijom. Mostovi su ojačani i popravljeni u skladu sa standardima Euro Kod („Eurocode“), kakvi se propisuju za teški teretni saobraćaj i vojna vozila. Nedavna poboljšanja u kvalitetu puteva povećala su mogućnosti za privredni razvoj i stvorila bolje uslove za prekograničnu saradnju. Pored toga, lakši pristup selima i gradovima podigo je nivo kvaliteta života za ruralno stanovništvo. Još jedan pozitivan efekat je to što su radovi na putevima omogućili zapošljavanje mnogim ljudima – i dali im mogućnosti da poboljšaju svoje veštine u skladu sa evropskim standardima za građevinarstvo i bezbednost.

Novi zdravstveni centar

U novembru 2011. otvoren je novi zdravstveni centar u Vučitrnu. Ovaj objekat služi za preko 100.000 lokalnih stanovnika i finansirala ga je EU u iznosu od oko 800.000 EUR.

Novi centar nudi sveobuhvatne usluge zdravstvene nege: odeljenje za nesreće i hitne slučajeve, odeljenje za rendgen, mikrobiološke laboratorije, klinike za pedijatriju, ginekologiju i porodiljstvo, opštu medicinu i zubnu kliniku. Tu su i sobe za studente doktore, sobe za bebe, kao i prostrane administrativne kancelarije.

Izgradnja centra bila je u strogoj saglasnosti sa evropskim standardima za gradnju, što obuhvata pogodan pristup i unutrašnje prostorije za lica sa invaliditetom. Zgrada je takođe opremljena solarnim panelima kako bi njena energija bila efikasnija. Lokalno stanovništvo je oduševljeno novim zdravstvenim centrom. Pacijentima se dopadaju udobne čekaonice i jasni znakovi koji ih upućuju do različitih odeljenja. 56-godišnji Aslan ima potrebu za redovnim zdravstvenim pregledima zbog hronične plućne bolesti. Njemu je laknulo zbog toga što mu je novi centar blizu i on uživa u toplom prijemu koji doživljava prilikom svojih poseta.

Vodovodne mreže

Drugi infrastrukturni projekti fokusirali su se na poboljšanje vodovodnih mreža i kanalizacionih sistema. EU je investirala ukupno 60 miliona EUR u popravku i proširenje vodovodnih mreža širom Kosova.

Dva miliona evra od ovih finansija potrošena su na zamenu 2 km dotrajalih vodovodnih cevi u Prištini. Kao rezultat poboljšanja je kvalitet vode, smanjeni gubici i povećan kapacitet za nekih 70 procenata stanovnika grada.

Još jedan projekat od 13 miliona evra radi na popravci i proširenju vodovodnih mreža i poboljšanju postrojenja za preradu otpadnih voda u Mitrovici. Postrojenje služi za četiri opštine koje imaju ukupno 250.000 stanovnika, i udvostručio je kapacitet za preradu od svog završetka 2012.

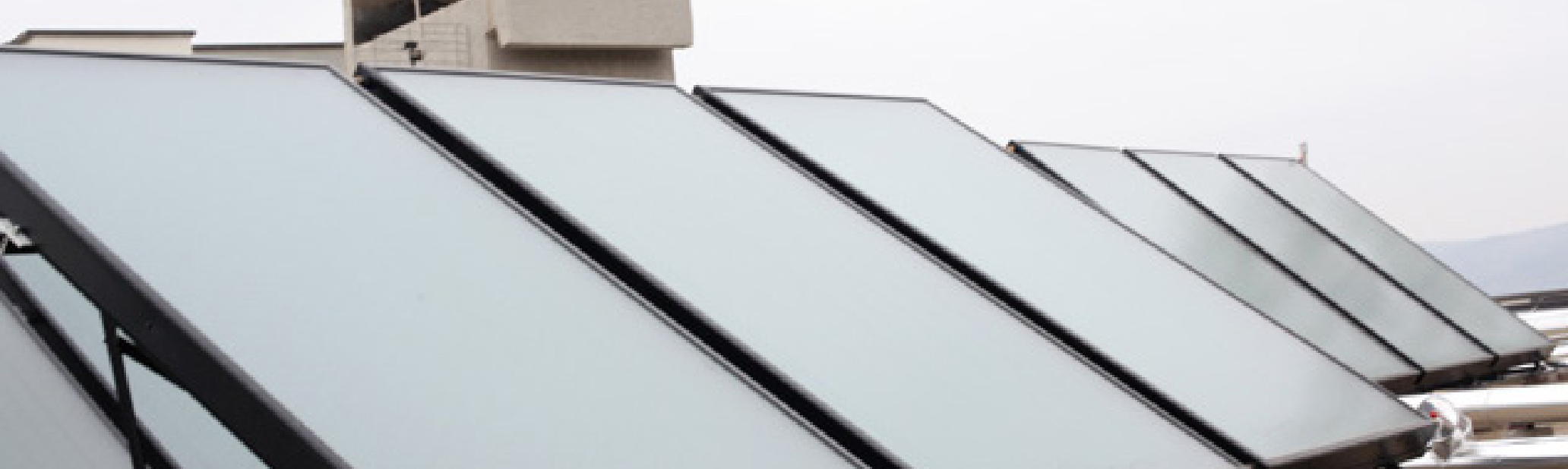
Poboljšanje kvaliteta vode

Nacionalni institut za javno zdravlje dobio je komplet nove laboratorijske opreme za testiranje kvaliteta vode. Donacija je došla iz EU nakon preporuka iz studije o izvodljivosti koja se bavi javnim zdravljem na Kosovu. Ostale preporuke obuhvatale su investicije u opremanje postrojenja za preradu i pumpnih stanica kao i instaliranje vodomera.

“Ljudi su uvek bili svesni problema sa zdravljem, ali projekti EU nam pomažu da usvojimo evropske standarde za javno zdravlje“, kaže Burbuqe Nushi-Latifi, šefica vodovodno - sanitarnog odeljenja u nacionalnom institutu za javno zdravlje.

SAVESNO KORIŠĆENJE ENERGIJE

Energetski sektor na Kosovu nastavlja da se suočava sa teškim izazovima. Uz nisku proizvodnju i visoku potrošnju energije, nestanci struje na Kosovu su rutinska stvar. Istorijski posmatrano, glavni izvor energije u zemlji bili su rudnici uglja. Međutim, oni su se približili potpunom osiromašenju tokom prošlih godina. Jedan od ključnih ciljeva Kosova jeste da smanji potrošnju energije za 9 procenata do 2018. Povećana energetska efikasnost je vitalni deo sveukupnog plana. Projekat EU od 2 miliona evra podržava trening i izdavanje sertifikata za 55 energetska kontrolora – revizora koji će utvrditi potencijal za energetske efikasne mere. Projekat takođe obuhvata i javnu kampanju kojom se podržava i ohrabruje štednja energije i upotreba obnovljivih izvora energije.

Ugovor o energetske zajednici

Kosovo je deo regionalnog Ugovora o energetske zajednici koji traži da se zemlje jugoistočne Evrope uključe u šire evropsko tržište energije. Ciljevi Ugovora jesu da se povećaju investicije u ovom sektoru i time pojačaju sposobnosti planiranja i poboljša pouzdanost regionalnog snabdevanja energijom. U skladu sa zakonodavstvom EU koje se odnosi na energiju i životnu sredinu, u novembru 2011. potpisan je sporazum da se smanji potrošnja energije i poveća energetska efikasnost na Kosovu.

U skladu sa ovim sporazumom, EU pruža tehničku podršku za novi sistem grejanja u Prištini. Ovaj inovativni sistem koristi višak toplote iz generatora na uglj koji bi obično bio ispušten u vazduh. Prištinska javna toplana biće u stanju da isporuči značajne količine toplote stanovništvu Prištine kroz integrisanu energiju koja štedi gorivo.

Udobnost u učionici

Poboljšanje energetske efikasnosti u javnim zgradama je još jedan veliki izazov na Kosovu. Sa oko 2500 đaka, „Ismail Qemajli“ je jedna od najvećih osnovnih škola u Prištini. Do nedavno zimski računi škole za gorivo predstavljali su veliki deo njenih godišnjih troškova. Međutim, uprkos ovom velikom finansijskom trošku, đaci i nastavnici bili su prinuđeni da nose jakne u učionicama kako bi im bilo toplo.

Zahvaljujući investiciji EU, škola Ismail Qemajli nije samo toplija, već i energetske efikasnija. Na zgradi su postavljeni novi prozori i vrata i zidovi i krov su prikladno izolovani. Novi set solarnih panela doprinosi smanjenim troškovima za energiju. Optimalna temperatura unutra je sada konstantna u čitavoj zgradi – i đaci i nastavnici su najzad u stanju da se koncentrišu na svoje lekcije, a ne na hladnoću!

Od opremanja na ovamo, škola je smanjila svoju potrošnju energije za više od 50 procenata, a svoju emisiju CO₂ za oko 260 tona. „Naši troškovi za energiju pali su skoro za pola“ kaže zamenik direktora škole Bajram Vrapqani, dodajući da je za školu grejanje potrebno u mnogo kraćim periodima zahvaljujući poboljšanoj izolaciji.

Slične mere štednje energije sprovedene su i u drugoj školi u Prištini kao u još dve škole u Đakovici i u porodilištu regionalne bolnice u Gnjilanu. Ne samo da će nova oprema poboljšati nivo udobnosti za korisnike zgrada, očekivan pad potrošnje energije je najmanje 40 procenata, uz značajno smanjenje emisije CO₂.

Novi rudnik u Sibovcu

EU je odgovorila na predlog kosovskih vlasti da se otvori novi rudnik uglja u selu Sibovac. Novi rudnik ima potencijal da obezbedi dovoljno uglja da postojeće elektrane rade kada se potroše postojeće zalihe. Inicijativa obuhvata obnavljanje i osavremenjivanje postojeće rudarske mašinerije – to je mera koja će poboljšati bezbednost i povećati kapacitet iskopavanja za procenjenih 50 posto.

“Rudnik u Sibovcu je najveći energetske projekat na Kosovu za zadnje dve decenije. Rudnik ima kapacitet korišćenja od 124 miliona tona uglja“, kaže Arben Gjukaj, direktor Kosovske energetske korporacije (KEK). Projekat je vrednovan na preko 17 miliona evra i zajednički je sponzorisan sa budžetom Kosova. Predviđa se da će novi rudnik pomoći da se stabilizuje snabdevanje električnom energijom i poboljšaju uslovi života za ljude na Kosovu. On će takođe pružiti privlačnu mogućnost za investitore i iz zemlje i iz regiona.

Početna faza rada za uklanjanje zemlje sa površine lokacije korišćenjem nedavno obnovljene mašine je započeta 2011. godine.

A woman in a grey coat is walking down a set of stairs. She is holding a smartphone in her right hand and a set of keys in her left hand. A red calendar for the year 2012 and a newspaper titled "Harald" are tucked under her left arm. A red bag is on the stairs next to her. The text "USPOSTAVLJANJE POVERENJA U JAVNU ADMINISTRACIJU" is overlaid on the image.

USPOSTAVLJANJE POVERENJA U JAVNU ADMINISTRACIJU

Administrativna reforma je kontinuiran proces – i često opterećen teškoćama. Kosovo trenutno ima veliku mrežu administrativnih tela čije koštanje daleko prevazilazi njima dodeljene budžete. Kao prvi korak u pravcu stimulisanja društveno ekonomskog prosperiteta, javna administracija na Kosovu treba da poboljša svoju efikasnost i odgovornost, smanji interne troškove i pruža delotvornije javne usluge.

Javna nabavka

Evropska unija pomaže kosovskoj administraciji da se bolje upozna sa evropskim zakonodavnim procesima i da unese ovo znanje i ekspertizu u sopstvene procese odlučivanja.

U oktobru 2011. Skupština Kosova usvojila je novi zakon o javnim nabavkama, obeležavajući time kraj desetogodišnje kampanje EU na ohrabrivanju reformi na ovom sektoru. Novo zakonodavstvo je zamišljeno da obezbedi efikasno i transparentno korišćenje javnih fondova, kao i srazmerno korišćenje resursa. Činjenje procesa javne nabavke strožim pomoći će u borbi protiv korupcije i to će da utre put ekonomske i političke stabilnosti na Kosovu.

EU je takođe obratila posebnu pažnju na lokalnu vlast, koja je odgovorna za pružanje usluga javnosti i to na prvoj liniji. “Evropska kooperacija za jače opštine” je projekat EU koji za cilj ima jačanje efikasnosti administracija lokalnih samouprava na Kosovu. Mnoge opštine su do sada osnovale kancelarije za EU koordinaciju. Međutim, još mnogo toga tek treba da se uradi na poboljšanju usluga za lokalne građane.

Podrška revizoru

Stalna podrška Kancelariji generalnog revizora (KGR) jeste još jedan prioritet EU u pravcu poboljšanja rukovođenja javnim fondovima na Kosovu.

Uz pomoć i smernice dobijene od eksperata iz zemalja članica, reformisan je zakonodavni okvir za KGR. Pre toga bio je pod kapom UNMIK-a, a sada je postao nacionalna institucija. Šta više, postoje značajna poboljšanja u rukovođenju, administrativnim i revizorskim veštinama službenika KGR. KGR je sada u stanju da ispostavlja visoko kvalitetne izveštaje – na vreme! Javnost sada bolje razume funkciju KGR-a i on je postao visoko poštovana organizacija.

Novi popis

Prvi nacionalni popis stanovništva i domaćinstava za tri decenije sproveden je na Kosovu tokom aprila 2011. Podaci iz popisa su vrlo važno sredstvo za mnoge sektore društva, uključujući biznise, međunarodne organizacije, istraživačke i akademske institucije i naročito za političare na opštinskom i vladinom nivou. Popis iz 2011. pruža pogled na sliku modernog Kosova i društveno ekonomski profil i stambene uslove njegovih stanovnika.

Tim od 27 eksperata za popis iz Međunarodne operacije nadgledanja (International Monitoring Operation) nadgledao je popis da bi se obezbedilo da on ispunjava profesionalne standarde kvaliteta, transparentnosti i nepristrasnosti. EU je obezbedio 3.8 miliona evra da se finansira ovaj proces. “Stručnost koju je obezbedila EU tokom godina bila je od suštinske važnosti da se pribave statistički podaci u skladu sa međunarodnim standardima” kaže Isa Krasnići, izvršni šef Statističke agencije Kosova. “Agencija je prikupila pouzdane podatke koji se mogu koristiti i na domaćem terenu i van Kosova.”

Precizni demografski podaci za stanovništvo Kosova uticaće na Vladino planiranje i odlučivanje tokom naredne decenije, a ovo će takođe ažurirati statističke podatke za Kosovo u EUSTAT-u i drugim agencijama za podatke širom sveta.

Još jedan pozitivan rezultat popisa stanovništva i domaćinstava jeste bolje razumevanje potreba lica sa invaliditetom na Kosovu.

Podrška licima sa invaliditetom je vođena kroz Kancelariju za dobru upravu pri Kancelariji premijera, i ona je bila odgovorna za sprovođenje nacionalnog akcionog plana o invaliditetu od 2009. godine.

Popisni upitnik obuhvatao je spisak hroničnih poteškoća koje se mogu očekivati među licima sa invaliditetom. Učesnici su zamoljeni da označe polje pored svakog pojma koji bi mogao da važi za njih. Rezultati su naglasili presudnu važnost dodeljivanja resursa tamo gde su najpotrebniji, i pozvali su na kompletnu reviziju postojećih strategija plana. Italijanska Vlada podržava implementaciju novog akcionog plana za invaliditet. “Podaci sa popisa biće presudno važni za redefinisane politike i usluga za lica sa invaliditetom” kaže Dolores Mattosovich, menadžer projekta za podršku kosovskom nacionalnom akcionom planu za invaliditet.

PONOVNA IZGRADNJA POVERENJA U VLADAVINU ZAKONA

Vladavina zakona na Kosovu se bori za kredibilitet. Široko rasprostranjene reforme su od presudne važnosti da se pravosudni sistem zemlje dovede u liniju sa evropskim standardima. Evropska unija pomaže da se ovo postigne kroz izradu nacrtu novih zakona, doprinose u kapitalnim investicijama za zakonsku infrastrukturu i kroz podršku novom pristupu odabiru i proveru sudija i javnih tužilaca.

Provera pravosudnih kandidata

Razvijanje novih postupaka koji proveravaju profesionalne i etičke standarde članova pravosuđa bio je jedan od većih dostignuća zajedničkog napora EU, Vlade Sjedinjenih Država i pravnih institucija Kosova. Preko 300 kandidata za imenovanje u pravosuđu prošli su kroz novi sistem provere. To je obuhvatalo postojeće sudije i javne tužioce i one koji su se prijavili po prvi put.

Kandidati su polagali ispit o pravničkom etičkom kodeksu. Samo oni koji su položili ispit bili su kvalifikovani da se kandiduju za službu. Sprovedene su istrage da se proveru prošlost svakog kandidata. Usledili su detaljni intervjui kao i razmatranje učinka svakog pojedinca.

Na kraju procesa selekcije, nekih 60 procenata uspešnih kandidata bili su novi u službi – ubrizgavajući time novu energiju u kosovsko pravosuđe. Čitava procedura je zajednički finansirana iz EU i Vlade SAD u iznosu od blizu 5.9 miliona evra.

Podizanje standarda

Evropski standardi pravne objektivnosti primenjeni su kao deo provere. „Iznad svega, jasni dokaz transparentnih i objektivnih standarda i procedura je od vitalnog značaja za ponovno uspostavljanje kredibiliteta pravosudnog sistema“, kaže Musa Dragusha, predsednik ad-

vokatske komore. On je optimista da će ovako strože proveravanje pravosuđa dati građanima Kosova veće poverenje i slobodu da svoje predmete iznesu pred sud.

Stavljanje sudija i javnih tužilaca pred detaljniju profesionalnu proveru takođe je pozdravljeno i iz agencije za borbu protiv korupcije. „Pravosuđe je bilo najviše kritikovana grana administrativne vlasti i važno je da se ponovo uspostavi njegov kredibilitet“ kaže Mentor Borovci, zamenik šefa agencije. Agencija za borbu protiv korupcije prosledila je nekoliko predmeta kancelariji tužilaštva u prošlosti. Međutim, vrlo malo njih je za rezultat imalo podizanje optužnice.

Neprekidna edukacija

Jačanje pravosuđa je neprekidan proces. Sudije i javni tužioci (i trenutni i budući) su oni od kojih se očekuje da učestvuju u redovnim stažiranjima i trening kursevima radi poboljšanja svoje stručnosti. Poseban naglasak se stavlja na pitanja koje se tiču buduće EU integracije i evropskog zakonodavstva o ljudskim pravima posebno tamo gde ona važe za žene i manjinske grupe.

U međuvremenu se razvijaju pravne publikacije preko kosovskog pravnog centra, kako bi se popunio jaz u postojećim resursima u ovoj oblasti. Zakoni će biti objavljivani uz biltene sa sudskim presudama.

Reforma sistema maloletničkog pravosuđa

Projekat reforme sistema maloletničkog pravosuđa je zajednička inicijativa EU i UNICEF-a koja radi na tome da izvrši reforme u maloletničkom krivičnom zakonu. Ovo za cilj ima poboljšanje tretmana dece koja se ogreše o zakon i da dovede postojeće procedure do evropskih i međunarodnih standarda za maloletničko pravosuđe.

Projekat stavlja poseban naglasak na trening onih koji su u direktnom kontaktu sa decom u opasnosti; na primer, nastavnici, socijalni radnici i policajci. On takođe „pritiska“ pravosudne autoritete da razvijaju posebne protokole za pravno zastupanje i tretman dece tokom hapšenja ili optužbe.

Mere za reformu će popuniti institucionalnu prazninu u pravnim direktivama za tretman maloletnih prekršilaca zakona, žrtava ili svedoka krivičnih dela. Sobe za razgovore koje su pogodne za decu napravljene su u policijskim stanicama u Prištini, Prizrenu, Peći, Vučitrnu, Gnjilanu, Uroševcu i Gračanici.

Nova palata pravde

Poboljšanje zakonske infrastrukture je jedan od glavnih izazova u ovom sektoru. Građevinski radovi su trenutno u toku na novoj palati pravde u Prištini kako bi se obezbedile odgovarajuće prostorije za pravosudne vlasti i poboljšao njihov nezavisni status. Poboljšanje usluga i smanjenje količine nerešenih slučajeva pomoći će da se poveća poverenje u pravosuđe. EU takođe odvaja sredstva za gradnju zatvora visoke bezbednosti.

Top deset evropskih šansi za Kosovo
ISBN 978-92-9238-100-4
DOI 10.2871/45286

Pisac
Veton Kasapolli

Urednik
Harriet Milles

Dizajn i prelom
Florim Mehmeti

Fotografije
Astrit Ibrahim

Copyright: Kancelarija Evropske unije na Kosovu

Reprodukcija je dozvoljena uz navođenje izvora.

Prevod i štampa: Kancelarija EU na Kosovu, 2013.

